

Діятарыя і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 79 (1716) Аўторак, 2 кастрычніка 1962 года Цана 4 кап.

НОВЫЯ НАРОДНЫЯ

Калегія Міністэрства культуры БССР па дасягнутых поспехах у галіне развіцця харэаграфічнага мастацтва, прысвоіла ганаровае званне народных дэяў і стацыйным харэаграфам і танцавальнікам.

Званне Народнай харэаграфічнай прысвоена калектыву Лебедзеўскага сельскага Дома культуры Маладзечанскага раёна і званне Народнага харэаграфічнага калектыву Турэўскага гарадскога Дома культуры Жыткавіцкага раёна.

Рэдакцыя звязалася па тэлефоне з Турэўскім гарадскім Домам культуры. Дырэктар Дома А. Луцкай расказаў:

— Хор быў створаны ў 1946 годзе. З таго часу спевакі не слыхалі свайго занятку і заваявалі аўтарытэт у слухачоў. Восем дзесяці год харэаграфічным кіруе Мікалай Баспалаў. Ён дамогся таго, што калектыв стаў дружным, зліпнёным. Цяпер у ім 62 спевакі. Гэта, у асноўным, калектыв маладой сельскай моладзі. У нашым калектыве «Новыя жыццё» Марыя Радзіна, Ніна Таргоня, Ганна Асцюка, рабочыя гартаўніцкага завода Пётр Баньшчын і Іван Крэйс, служачыя сталовай Валентына Катлячкі і многія іншыя. У гэтым калектыве і рытуальныя да Дзякаў, і народныя харэаграфічныя. У іх рэпертуары беларуская народная песня «А я ў пачыне не палілаў» і апрацоўкі М. Баспалава, «Між дзяржаром і Сожам» на словы Хв. Жыцкі (музыка па песні напісаў кіраўнік харэаграфічнага калектыву Віктар Баспалаў). Многія іншыя творы савецкіх кампазітараў.

З Лебедзеўскага сельскага Дома культуры нам паведамілі: харэаграфічны атрад прапанаваў беларускія народныя песні і творы савецкіх кампазітараў. Спэцыяльна ў гэтым годзе далі больш 20 канцэртаў у калгасе імя Ул. І. Леніна, «Светлы шлях», на сцэне Маладзечанскага раёна. Дома культуры. У асноўным поспехам выконвалі беларуская народная песня «Зайшоў сонца за вяршыню, польская песня «Краківяк», «Слава нашым беларускім і словы А. Астаўкі. У хоры ўдзельнічае моладзь калгаса «Беларусь», сельскай інтэлігенцыі — мастацкай, урачы. Самадзейныя артысты таксама дзейна рытуальна да дзяцей.

ПРЫСВАЯЧЭЦА КУБЕ

У Віцебскім гарадскім Дома культуры адбыўся вечар «Год на Кубе». На ім выступілі былыя сямёр сельскагаспадарчых і чырвоных маляў Глебкоўскага раёна, член студэнта Віцебскага ветэрынарнага інстытута Фінген Латыш, заахавнік калгаса імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна Віктар Кавалені. Яны ў ліку іншых савецкіх людзей на працягу года знаходзіліся на Кубе і працавалі ў дзяржаўных майстэрнях, перадавалі кубінскім сябрам свой вопіт.

Пасляднімі ўдзельнікамі вечара падарункі — напамінныя сцягі Кубінскай рэспублікі і значкі, падарылі ім маладзёжныя арганізацыі. Выступіўшы падарылі сваім урочамі аб поспехах развіцця на Кубе, аб якіх змяняў, які адбыліся за кароткі час у галіне культуры сельскагаспадарчых і прамысловых вытворчасці.

Вечар скончыўся паказам кінафільма, прысвечанага развіццю на Кубе.

НАДАЎНА, збіраючы матэрыялы для фільма, я напісаў у архіве на кадуры, знятыя мною для кіначасопіса яшчэ ў 1928 годзе. На экране ўзніклі нізкія драўляныя будынкі тагачаснага Мінска і сярэд іх аднапавярховыя домікі за агародкамі, які, на першы погляд, нічым не адрозніваюцца ад суседніх. Толькі мармуровыя мемарыяльныя дошкі на сцяне, з высечаным на ёй пазалочаным літарам гаварыла аб тым, што тут адбыліся першыя з'езд РСДРП. З хваляванням прыйшоў я пасля гэтага на месца старых здымкаў і, гледзячы на Ленінскі праспект, на прыгожыя шматпавярховыя дамы, што ўзніклі вакол істацыянага дома на беразе Свіслачы. Ён ніколі востра адчуваў усё веліч шляху, прайсцённаму нашым народам пад кіраўніцтвам партыі за мінулыя дзесяцігоддзі.

Пазней мне давялося гутарыць з людзьмі, якія бачылі другі кіна-дакумент, што пудам захавалася, — пра Віцебск 30-х гадоў. Ён быў вышчаны на нашай студыі пад назвай «На ўздыме». Нямалымі кадрамі з кароткімі надпісамі расказвалі пра першыя крокі індустрыялізацыі горада. І ўсё, што зараз пачаўся гэты фільм, са здымленнем гаварылі аб выключнай сіле пераацэнкі ў ўдзяненні дакументальных кінакадраў. Найбольш цікавае да іх узростах з аддаленнем часу. Мінулі гады — і гэтыя кіна-

НІШТА не памятаюць работнікі кінасеткі Столінскага раёна, каб ішла на іх нарадах такая прынцыпова і цікавая гаворка, якая адбылася на апошнім сходзе. Абмяркоўвалі артыкул знятай украінскай калгасніцы Н. Р. Заглады. Ён выклікаў гарачы абмен думкамі аб месцы работніка культурнага фронту ў нашым жыцці, аб тым, чым можа быць карысным свайму народу кінамаханік.

Кінасетка раёна ўзброена новай дасканалай тэхнікай. Сёння ў Столінскім раёне працуе 42 кінаўстаноўкі, а іх 38 — на вёсцы. Кінасетка раёна з кожным годам мяняецца: колькасць перасоўнага апаратуру, а спецыяльныя кінаўстаноўкі растуць. За чатыры апошнія гады ў сельскіх і калгасных клубках адкрыта 20 кінаўстаноўкаў. У бліжэйшы час будуць абсталяваны спецыяльны апаратуры і спецыяльныя калгасныя клубы, будаўніцтва якіх заканчваецца. Такія перабудова кінасеткі дала магчымасць значна павялічыць наведванне кіно насельніцтвам.

У кінасетцы раёна працуе ажно тры чалавек, сярэд іх 50 кінамаханікаў. Многія з іх сваёй сумленнай працай заваявалі любоў і павагу сярод гледачоў. Сем кінамаханікаў — ударнікі камуністычнай працы. Замаюцца за гэтак высокае званне 22 маханікі, матарысты і работнікі трох кінаўстаноўкаў.

Хто ж яны, гэтыя маханікі? Вось Іван Казлякоўскі. Гэта культурны чалавек, ён можа чытаць. У асабістай бібліятэцы яго каля 400 кніг класікаў рускай літаратуры, савецкіх і беларускіх пісьменнікаў. За добрасумленную працу яму прысвоена ганаровае званне «Лепшы кінамаханік рэспублікі». А нядаўна ў жыцці Івана Казлякоўскага адбылася вялікая падзея — яго прынялі ў рады Камуністычнай партыі.

Вось энергічны, настойлівы, крыху шумлівая Вольга Шаўчук, адна з ветэранаў сельскага экрана ў Столінскім раёне. Раёнай яна была прыбыльчыцай у кінагэты. Пасля авалодала прафесійна кінамаханіка і заваявала ганаровае званне ўдараўна камуністычнай працы. Разам са сваёй сабортнай калгаснай Юліяй Дукіна яны, не шкадуючы сіл, працуюць на калгасным полі. Гэта паміж іх трыма пастаянны напарт са сваёй гледачамі — працуюць і вёсцы.

Спаборнічае з Вольгай Шаўчук кінамаханік Сцяпан Залётка — вялікі майстар сваёй справы. Вёсцы, дзе яны працуюць, знаходзяцца на адлегласці паўшэсці кіламетраў. Але іх дружна яны жыццём і памагаюць адно аднаму.

Крыху інашае складу душы лепшы кінамаханік Зоя Міналеўна Субоціна, маці траіх дзяцей. На дава сціплыя яна чалавек. Не любіць гаварыць пра свае поспехі. Але калі бачыць непарадкі ў рабоце, то бойсця трывае на яе востры лязык: пасароміць пры ўсім народе.

Стаўца сваёй працавітасцю кінамаханік гужавой пасароўкі Мікола Шахрай. Нішчэ насельніцтва пунктаў абслугоўвае ён. Гледзячы заўсёды ўдзячны яму.

Расце ў кінасетцы раёна і моладзь. У гэтым годзе на работу кінамаханікамі прыйшлі Вольга Мельнік і Любоў Васільчук. Некалькі месяцаў працуюць яны, але паспелі ўжо паказаць сябе старанымі людзьмі.

Зважалася б, калі ў раёне працуе так многа добрых, сумленных людзей, то і справы павінны быць добрымі. На першы

І. ВЕЙНЯРОВІЧ, рэжысёр-аператар Мінскай студыі.

дакументы паводзіліся па-новаму ярка і востра ўбачылі наваколнюю рэчаіснасць, да якой мы прывыклі, як да належага, і часам не заўважалі адзідушных перамен, якія адбываліся працай савецкіх людзей.

Часта, здымаючы ў густыя жыццёвыя кінакадры вялікіх і малых спраў, мы неадназначна адзначалі гэтых здымкаў сёння і пачаў большы ступень назваўся а таму і не адчуваўся ў поўнай меры адказнасці за гэтыя здымкі перад будучымі пакаленнямі. Я лічу, што кожны з нас, кінадакументалістаў, павінен працаваць, маючы перад сабой перспектыву выкарыстання адзідушных кадраў у фільмах будучага. Нам неабходна сур'ёзна арганізаваць працяглае кінаагляданне і наапаўненне матэрыялаў на важнейшых участках велічых будоўляў нашай рэспублікі, вялікіх адзідушных нашых сучаснікаў ва ўсім галінах.

К Выхапіць з неабсяжнага аніяка чалавечай дзейнасці самае галоўнае, самае важнае і патрэбнае, як раскрыць перад гледацтвам усю веліч сённяшніх спраў? Наша студыя робіць у год каля сарака фільмаў у адзін дзве часткі і выпускае 32 ямары кіначасопіса «Савецкая

КІНАМАХАНАІ СТОЛІНСКАГА РАЁНА АБМЯРКОЎВАЮЦ АРТЫКУЛ Н. Р. ЗАГЛАДЫ

пгляд гэта так і ёсць. Фінансавы план пасямі месяцаў па раёну выканан на 112 працэнтаў. Чого жадаць лепшага? Між тым, абмеркаванне артыкула Н. Р. Заглады на сходзе выклікала розніцу, але справядліва крытыку ў адрас асобных кінамаханікаў, якія працуюць нічо не сумленна, і тым самым змяняюць дасягненні лепшых.

Адаў да другім падмаюцца на трыбуна лепшых кінамаханікаў: Сцяпан Залётка, Зоя Субоціна, Вольга Шаўчук, Аляксей Гарашанюк, Мікалай Шахрай, Антаніна Гардзевіч і іншыя. Яны гавораць, што за сярэднім лічбам хавалася тая, хто працуе без душы, хто плянцэа ў шкоду.

— Вось кінамаханік Іван Салагуб, — гаворыць Вольга Шаўчук. — Ён выканаў план толькі на 60 працэнтаў. А чаму? Таму, што працуе без сумлення, не ў поўную меру сваіх сіл і здольнасцяў. Замест таго, каб зрабіць парадка ў час сёння, каб згуртаваць сябе сябе актыву, які паміж іх бы яны заўважалі парадка, ён зварываў іх не паказваў фільмы ў вёсцы Варані, паспелі ўжо на тое, што яго не пускаюць у школу.

— Нядаўна Рыгораўна Заглада пішла, што без сумлення член не прыняты, — працягвае Вольга Шаўчук. — Калі ўспамінае, дык самой сорамна становіцца перад людзьмі. Некалькі год назад дала план і я, напераконт свайму сумленню, на сённяшні дзень яны пускілі дзяцей. Пяпер гэтага не робім. Для дзяцей ставім спецыяльныя сёансы, і гледаюць дарослыя ў нас халае. План сістэматычна перавыконваем.

На вялікі жал, такіх людзей, як Салагуб, у раёне няма. Кінамаханік М. Шаўчук, А. Скабеліні і В. Дранец умудраюцца так працаваць, што іх вылучаюць у халае нават на заробатную плату.

— Гэта бы тым, — усхвалявана гаворыць Зоя Субоціна, — хто хавалася за спіны сваіх таварышаў і цягне на іх свае цяжары. Мы не можам і не будзем прыцягваць іх абмяжовацца да працы. Мы абавязаны сёння спыніць у іх: хочаце працаваць, дык працуйце па-справядліваму, з сумленнем. А не хочаце — нічо нявольніце не будзе. Скажыце толькі ішчыра. У раёне знойдзены людзі, якія паліцаюць на вялікі гонар ставіць фільмы для працуючай калгаснай вёсцы.

Многа гаварылі на сходзе і аб тым, што сярэд кінамаханікаў яшчэ знойдзены выпадак і п'яства, прысваення дзяржаўна-літэратурнага фінансавыя сродкі і шмат што іншае.

Уважліва чытаў я артыкулы ўкраінскай калгасніцы Н. Р. Заглады і ленынградскага рабочага Кіраўскага завода І. Д. Лянона. З вялікім хваляванням пісалі яны пра гонар і сумленне савецкага чалавека, пра тое, як дзякаваць гледацтва наш народ, які небыла вырастае ў кожнага з нас пачуццё адказнасці за вялікую справу паводу камуністычнага грамадства.

Іх выступленні выклікалі ў мяне многа думак аб гонары і сумленні работнікаў культурнага фронту, у прыватнасці, кінамаханікаў.

Кінамаханік паказвае людзям фільмы. Вядома, што кожная добрая кінакарціна — гэта спраўданае святло для рэбскага, калгаснага, агразнага, настаяўнага. Кіно дапамагае людзям да свайго высокага ідэя і пачуццяў. На лепшых творах нашай кінамаганіцы мы выхоўваем, у гледача павялічвае працы, любоў да Радзімы і нявысказае да яе ворагаў, неспрыяны адносіны да ўсялякіх рвачоў і дэмагюдаў.

Я працую ў кінасетцы Столінскага раёна. Цяжка было працаваць у першыя гады. Кінамаханік была недасканала. Людзі рэдка хадзілі ў кіно. Даводзілася цэлымі днямі працаваць за рамонтам апаратуру, каб быць уключеным, што сёння прайдзе добра. Толькі вялікая любоў да сваёй працы ўтрымлівала мяне ў тым гады на гэтай рабоце.

Прыгадаюцца тады, калі непадалі ад нашай вёскі пабудавалі даўдзі МТС і мне прапанавалі там работу па другой спецыяльнасці. І хоць заробатная плата ў МТС у той час была вышэй за заробак кінамаханіка ў тры разы, я не пайшоў на тую спакую, застаўся працаваць кінамаханікам. І не шкадаю.

Мне часта даводзіцца бываць на розных нарадах, якія праводзяць у нашым раёне, вобласці і Мінску. Заўсёды на іх ідзе мова аб выкананні плана. Я сёння бачу тымчасовай душкай будзе кінамаханік працаваць добрасумленна — будзе і план.

Што ж значыць сумленне працаваць сельскаму кінамаханіку? Гэта значыць, каб калгаснікі і работнікі сельскагаспадарчых раёнаў саўваса пасля першага наведання сёанса абавязкова стаў нашым пастаянным гледачом. Гэта значыць — дамагацца, каб лепшы савецкі фільм глядзела кімаганікаў сельскагаспадарчых раёнаў вёсцы.

Хочацца шырае сказаць усім сваім сябрам па прафесіі, што абавязкі кінамаханіка не толькі ў тэхнічнай справе, не толькі ў зборанні тэхнікі і фільмаў, але і ў вялікай крэатыўнай рабоце сярэд гледача.

Прыгадаюцца размова з кінамаханікам Васілём Самсонам. Ён толькі сёння прыйшоў на працу ў наш раён. Не паспеў яшчэ і след асвойтацца на новым участку работы, як адрэзаў пачаў скардзіць, што жыхары вёскі Вялікае Малеава не любяць кіно. Таму, маўляў, і план ён выканаў толькі на 71 працэнт. Добра не падумаўшы, Самсон прасіць, каб яго перавялі на другі, лепшы стацыянар. Мне ж здаецца, што няма ў нас дрэнных маршрутаў.

Калі мы зварнуліся ў бюро рацыяналізацыі і вынаходніцтва Мінскага завода аўтаматычных ліній з пытаннем: каго вы лічыце лепшым рацыяналізатарам завода, нам адказалі: — Калі ласка, гэта змена лепшага рацыяналізатара завода, майстра змены цэха гідраўлічных насосаў Л. Сядова, у яе працуе дзевяць чалавек і ўсе яны рацыяналізатары і вынаходнікі. За апошні час налічыў змены падаў 28 рацыяналізатарскіх прапароў, 25 з якіх украінска

у вытворчасці. Рабочым прысвоена званне «Рацыяналізатарская змена завода». Калектыв майстра Л. Сядова змагаецца за званне змены камуністычнай працы, уладальніца ў сапраўдны час тэхнічных прагрэс.

Гэты здымак зроблены ў час абмеркавання чарговага рацыяналізатарскага прапароў. Л. Сядоў (справа) і члены змены Л. Пацына, Г. Гейс, В. Зезін, В. Наседнін, Д. Буйніцкі, Я. Рышчэн.

Фота Ул. КРУКА.

НА РУСКАЙ МОВЕ

У Маскве, у выданні бібліятэкі «Югоне», днём выйшаў з друку зборнік апавяданняў Якуба Коласа «Бунт». Парэклад з беларускай мовы зрабіў Югэній Мазелькоў. У прадмове да кніжкі перакладчык гаворыць, што Якуб Колас і Янка Купала па праву лічацца пачынальнікамі беларускай літаратуры, стваральнікамі беларускай літаратурнай мовы. Далей перакладчык гаворыць, што Якуб Колас — вялікі і чуйны мастак, ён жыў адыткаўся на падзеі навакольнага жыцця, і яго творы — своеасаблівы пэдаггічны лэапаіс Беларусі ў пачатку XX стагоддзя да нашых дзён. Разам з тым, гаворыць у прадмове, Якуб Колас з сапраўднай глыбіняй і сардэчнасцю выказаў пачуцці і думы, блізкія кожнаму савецкаму чалавеку.

У зборнік увайшлі апавяданні «Бунт», «Кантракт», «Стараста», «Сяргей Керэга», «Асірацтва хата», «Як тшчкі дур ратавалі», «Ціркун».

СУСТРЭЧА САМАДЗЕЙНЫХ АРТЫСТАЎ

Радасныя, вясёлыя прыйшлі самадзейныя артысты на свой агульнагарадскі вечар, які адбыўся нядаўна ў Гомелі. Іх сустрача была прысвечана падрыхтоўцы да Дзякаў самадзейнага мастацтва рэспублікі. Яны дзяліліся вопытам, разгаворыліся, танцавалі і спявалі, аслухалі павядленне дырэктара абласнога Дома народнай творчасці І. Копцава аб падрыхтоўцы да дзякаў. Пасля адбыўся вялікі канцэрт мастацкай самадзейнасці.

І ЗВІГІН.

ЗАКОН НАША ГА ЖЫЦЦЯ

Уважліва чытаў я артыкулы ўкраінскай калгасніцы Н. Р. Заглады і ленынградскага рабочага Кіраўскага завода І. Д. Лянона. З вялікім хваляванням пісалі яны пра гонар і сумленне савецкага чалавека, пра тое, як дзякаваць гледацтва наш народ, які небыла вырастае ў кожнага з нас пачуццё адказнасці за вялікую справу паводу камуністычнага грамадства.

Іх выступленні выклікалі ў мяне многа думак аб гонары і сумленні работнікаў культурнага фронту, у прыватнасці, кінамаханікаў.

Кінамаханік паказвае людзям фільмы. Вядома, што кожная добрая кінакарціна — гэта спраўданае святло для рэбскага, калгаснага, агразнага, настаяўнага. Кіно дапамагае людзям да свайго высокага ідэя і пачуццяў. На лепшых творах нашай кінамаганіцы мы выхоўваем, у гледача павялічвае працы, любоў да Радзімы і нявысказае да яе ворагаў, неспрыяны адносіны да ўсялякіх рвачоў і дэмагюдаў.

Я працую ў кінасетцы Столінскага раёна. Цяжка было працаваць у першыя гады. Кінамаханік была недасканала.

Людзі рэдка хадзілі ў кіно. Даводзілася цэлымі днямі працаваць за рамонтам апаратуру, каб быць уключеным, што сёння прайдзе добра. Толькі вялікая любоў да сваёй працы ўтрымлівала мяне ў тым гады на гэтай рабоце.

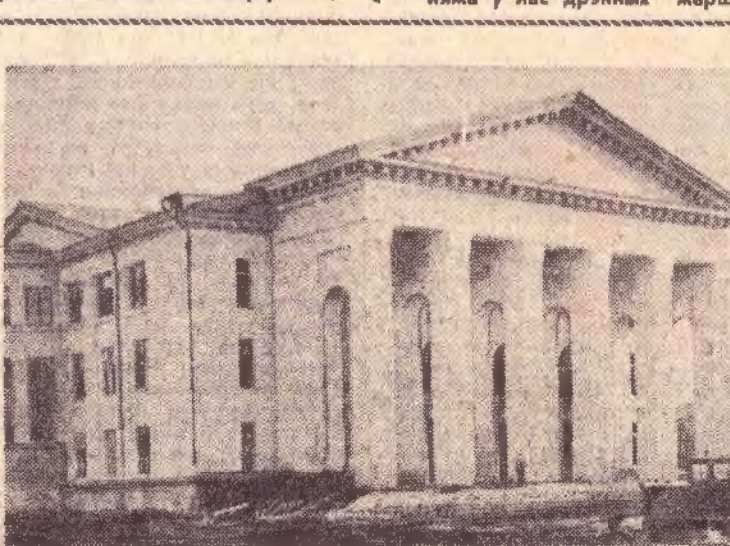
Прыгадаюцца тады, калі непадалі ад нашай вёскі пабудавалі даўдзі МТС і мне прапанавалі там работу па другой спецыяльнасці. І хоць заробатная плата ў МТС у той час была вышэй за заробак кінамаханіка ў тры разы, я не пайшоў на тую спакую, застаўся працаваць кінамаханікам. І не шкадаю.

Мне часта даводзіцца бываць на розных нарадах, якія праводзяць у нашым раёне, вобласці і Мінску. Заўсёды на іх ідзе мова аб выкананні плана. Я сёння бачу тымчасовай душкай будзе кінамаханік працаваць добрасумленна — будзе і план.

Што ж значыць сумленне працаваць сельскаму кінамаханіку? Гэта значыць, каб калгаснікі і работнікі сельскагаспадарчых раёнаў саўваса пасля першага наведання сёанса абавязкова стаў нашым пастаянным гледачом. Гэта значыць — дамагацца, каб лепшы савецкі фільм глядзела кімаганікаў сельскагаспадарчых раёнаў вёсцы.

Хочацца шырае сказаць усім сваім сябрам па прафесіі, што абавязкі кінамаханіка не толькі ў тэхнічнай справе, не толькі ў зборанні тэхнікі і фільмаў, але і ў вялікай крэатыўнай рабоце сярэд гледача.

Прыгадаюцца размова з кінамаханікам Васілём Самсонам. Ён толькі сёння прыйшоў на працу ў наш раён. Не паспеў яшчэ і след асвойтацца на новым участку работы, як адрэзаў пачаў скардзіць, што жыхары вёскі Вялікае Малеава не любяць кіно. Таму, маўляў, і план ён выканаў толькі на 71 працэнт. Добра не падумаўшы, Самсон прасіць, каб яго перавялі на другі, лепшы стацыянар. Мне ж здаецца, што няма ў нас дрэнных маршрутаў.

У гэтым будынку на плошчы імя Якуба Коласа ў Мінску будзе знаходзіцца Беларускі дзяржаўны філармоніі. Будавніцтва яго заканчваецца.

Фота Ул. КРУКА.

НАША ТЭАТР ПАЧЫНАЕ СЕЗОН

З галоўным рэжысёрам Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Б. Брагінцавым мы сустракаемся на некалькіх дзён да адкрыцця сезона. За кулісамі адчуваецца звычайная рабочая мітусня. Пачаткі сезона, напэўна, падобны адзін да аднаго ў кожным тэатры, падавалі мы.

Быццам у адказ на гэтую нашу думку, Барыс Міхайлавіч сказаў: — Для нас гэты дні найчужэйшыя, асабліва ўвечар, калі зноў з'явіцца гэта і не кідаецца ў вочы. У тэатры адбылася падзея, якой судзіцца адзінаццаці гады ролі ў гэтых калектывах, мы ставілі і будзем ставіць. Праблема пачатку сезона для кожнага тэатра адрозніваецца, у нашых жа ўмовах гэта праблема нумар адзін.

Мы просім Барыса Міхайлавіча расказаць, якія спектаклі пачае тэатр глядачам у пачатку сезона.

— Мы пачынаем сезон «Лявоніхай» па п'есе П. Днілава, — сказаў галоўны рэжысёр. — Спектакль гэты працягвае традыцыйную лінію тэатра, пачытаў «Снежарку». Наступным ідзе «Зачараваная палка» па п'есе «Снежарка». У нас ёсць ужо вопыт стварэння ўвасаблення твораў Дастаўскага, вопыт, у многім павучальны. Прадуючы над новай п'есай, мы ўлічым урокі папярэдняй паставы — п'есу па рамане «Прынцыпал» і знаважымся. Следзім, новы спектакль спадарожнічае гледачам. Калектыву шмат працаваў над ім. Упершыню ў галоўнай ролі выступае Я. Барановіч — калектыву выхаваных Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Напярэдадні адкрыцця сезона ў тэатры звычайна работа над спектаклем па п'есе Л. Хэліман «Лэдзі і джентльмены». Паставіўшы ў гэтым рэжысёра Ю. Собалева. Гэта другая прэмія года. Да канца кастрычніка будзе паказана і трэцяя — «Лэдзі адным небам» па п'есе А. Майсана.

Віцебскі тэатр у першай палове кастрычніка пачае па гасціні ў Маскву. Мы просім галоўнага рэжысёра больш падрабязна расказаць аб гэтай п'ездцы.

Наш кар.

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Існуючая сістэма тэматычнага планавання фільмаў мае і іншыя загані. Напрыклад, у плане нашай студыі былі гэта года меўся фільм аб вытворчасці бавоўны ў сярэднім Азіі. Былі і іншыя тэмы, якія не маюць дачынення да нашай рэспублікі. У той жа час да нас на адным нашых беларускіх тэм часта прыязджаюць здымачныя групы са студый іншых рэспублік.

Часта бывае так: рэжысёр, апэратар ці сцэнарыст прапанаваў тэму, падзякуючы жывым. Ён пераходзіў і прадаваў. Яна яго вельмі хваляе. Студыя ўключае заяўку ў тэматычны план. А потым, калі гэты план узгаднёны ў шматлікіх інстанцыях, гэтую заяўку выкрэсліваюць. На аўсім неапрацаваных прычынах. Так, напрыклад, рэжысёр М. Гарбуноў прапанаваў летас распрацаваць ім на канкрэтных матэрыялах тэму аб прыкметных рысах камунізму ў нашым жыцці. Ён гарэў жадаў зрабіць добры дакументальны нарыс на гэтую тэму. Але ў план вытворчасці фільмаў яна не ўвайшла.

На працягу двух год я дамагаўся ўключэння ў план вытворчасці нашай студыі фільма аб радзёным партыі, аб камунізме, маючы на ўвазе канкрэтных людзей з выдатнай біяграфіяй. Яны прайшлі гарэбны ў падполлі ў гады падарання польскіх панюў, уздымалі ў германай барыбары і іспанскага народа ў фашызм, у партызанскай барацьбе на Беларусі ў гады Айчынай вайны. І сёння яны — на парадным краі барацьбы нашата народа за ўздым каласнай вытворчасці. Я маю на ўвазе праслаўленага старшынню калгаса Героя Саветаў Саюза Арлоўскага на Магілёўшчыне і генерала ў адстаўцы Героя Саветаў Саюза Коржа на Палесці, з якімі мне давялося сустракацца і чыя жыццё, аддадзенае партыі, выйшлі каля да іх усеагульную павагу.

Можна прывесці і іншыя прыклады. З іх вынікае простая думка: у вытворчым і тэматычных планах трэба заўважыць мець дастатковы рэзерв, які дазволіў бы студыі апэратыву аднаўлення на важнейшыя тэмы, што ставяцца жыццём.

Праблема паказу, што нават тады, калі змест дакументальнага фільма дыктуюцца падзеі і падарожніцтва, змест гэтай падзеі, неабходна паліраваць дэталёва распрацаваць панаўны фільма, здымачных панаў і заданай апэратарам, прадуманых прыёмнаў сувязі, асобных эпізадаў. Іх музычна афармленне і г. д. Тым больш гэта датычыцца такіх дакументальных фільмаў, якія будуюцца — не на хвалістых падзеях.

Задачам Міністэрства культуры СССР дазваляецца запуск кароткаметражных дакументальных фільмаў у вытворчасці на пашыраным лібрэта ці па заяўцы аўтара, — пры ўмове яго ўдзелу ў здымках. Гэты метад работы магчымы толькі пры наяўнасці вопытнага высокакваліфікаванага сцэнарыста, рэжысёра і апэратара фільма, і ў нашых умовах не заўсёды прыкладны. Дазвол на яго павінен давацца толькі мастацкім саветам студыі ў кожным канкрэтным выпадку.

Дарчы, мастацкі савет павінен абмяркоўваць на сваіх пасяджэннях кожны сцэнарыі да запуску яго ў работу. Савет

ПАЗІЦІЯ ФАКТА

УЗДЗЕЯННЕ добрага дакументальнага фільма на папулярнага фільма на мастацтвам. Але іншы раз бывае і так, што наш фільм аказваецца халастым выстрэлам. Шуму многа, ёсць адзнака ў выкананні плана, а карысці мала. І кожны раз, аналізуючы прычыны такой няўдачы, пераконаваўся, што ўсе бедны пачынаюцца з дрэннага сцэнарыя. Менавіта сцэнарыі ў частак — найслабейшы ў працы нашай студыі. Патрабаванні да якасці сцэнарыяў, да іх зместу і кінематэграфічнага вырашэння ўсё яшчэ завышаны. Рэдактарскі калектыв студыі, які ўзначальвае Ю. Баргун, не аказвае неабходнага ўплыву і дапамогі аўтарам у працэсе напісання сцэнарыяў. Часта слабыя ці непраходныя сцэнарыі адносяцца ў вытворчасці здымачным групам, абмяноўчы мастацкі савет студыі, а іншы раз і напераконт думцы савета, які гэта было з фільмам «Малодыя кукурузы». Амаля тое, самае адбылося і з дакументальным нарысам «Апошні хутар», які быў запущаны ў вытворчасць па слабым у ідэя-мастацкіх адносінах сцэнарыю. Адняты па ім матэрыял таксама аналізаваліся. Спартыбіліся значная затрата сіл, сродкаў і часу на перадымку многіх эпізадаў і пошуку новага вырашэння фільма.

Кожны раз пры запуску ў вытворчасць такога сцэнарыя прымяняецца гіткая фармулёўка аб яго дапаўненні рэжысёрам і аўтарам у працэсе стварэння фільма. Але, як правіла, ні аўтар, ні сцэнарыі аддзялі, які толькі сцэнарыі трапілі ў вытворчасць, да яго ўжо не вяртаюцца.

Некаторыя сцэнарыі, што фільм можна зрабіць і зусім без сцэнарыя, бо ўсё роўна, маюць, гатовы фільм часта не падобны на сцэнарыі. Гэта няправільная думка. Ніхто не асцеляцца сцэнарыя, што можна пабудоваць завод ці нават звычайны дом без праекта аб запуску ў вытворчасць любую машыну без чарцяжоў ці з дрэннымі, неадпрацаванымі, неадакладным чарцяжамі. Калі ж твор мастацтва можна стварыць без задумкі, без акрэсленай кампазіцыі, выкладзенай ці не выкладзенай на паперы...

Праблема паказу, што нават тады, калі змест дакументальнага фільма дыктуюцца падзеі і падарожніцтва, змест гэтай падзеі, неабходна паліраваць дэталёва распрацаваць панаўны фільма, здымачных панаў і заданай апэратарам, прадуманых прыёмнаў сувязі, асобных эпізадаў. Іх музычна афармленне і г. д. Тым больш гэта датычыцца такіх дакументальных фільмаў, якія будуюцца — не на хвалістых падзеях.

Задачам Міністэрства культуры СССР дазваляецца запуск кароткаметражных дакументальных фільмаў у вытворчасці на пашыраным лібрэта ці па заяўцы аўтара, — пры ўмове яго ўдзелу ў здымках. Гэты метад работы магчымы толькі пры наяўнасці вопытнага высокакваліфікаванага сцэнарыста, рэжысёра і апэратара фільма, і ў нашых умовах не заўсёды прыкладны. Дазвол на яго павінен давацца толькі мастацкім саветам студыі ў кожным канкрэтным выпадку.

Дарчы, мастацкі савет павінен абмяркоўваць на сваіх пасяджэннях кожны сцэнарыі да запуску яго ў работу. Савет

тэра сцілька не ад выпадку да выпадку, а сістэматычна, у поўным яго складзе і не толькі па пытанніх сцэнарыя, але і па абмеркаванні матэрыялаў фільмаў у працэсе іх стварэння, — не тады, калі яны ўжо выпушчаны і трэба толькі вызначыць адзінку яго якасці і назагоры аплаты.

Адна з важнейшых і складаных праблем дакументальнага кіно — праблема паказу ў ім чалавека. Тут няма акцёра. Вобраз героя ствараецца праз паказ самога героя, нашага сучасніка. Тэхніка здымак патрабуе яркага святла, складанай здымачнай і гукавой апаратуры і іншых тэхнічных сродкаў. Усё гэта стварае на звычайную абстаноўку і сцюбав чалавека. Таму часта скажана ў яго зніжэнне аўтэнтычнасці і характара. Ад рэжысёра і апэратара патрабуецца шмат умня і тэку, каб у рабоце з людзьмі пераадолець ужо напасці кіназдымкі. Яны павіны добра ведаць чалавека і галоўнае — не дэкараваць яго сцюбав паводзінаў на раней вызначанаму шаблону.

Прыкладна, калі адлічаныя рэжысёраў кіраваць здымкамі на адной а будоваў, дзе рабочыя віталі таварыша, які вярнуўся з партызанскага з'езда. Моцнымі поўскамі рук, сяброўскімі ўсмешкамі сустраклі будучы саваго дэлегата ў Маскву. Яны абступілі яго, распыталі аб уражанні, з цікавасцю слухалі. Але рэжысёр гэта адольвае недастатковым. Шмат разоў прымушаў ён дэлегата паўтараць пад ім дэспіцы на рыптанні, а рабочы перадаваў яму кветкі, пакуль ўсё не ўключыў у рэжысёрскую схему. І калі апэратар пачаў здымаць гэту сцэну, тавары людзей былі ўжо счумнымі, постымі і раздражжэннымі, усмешкі — штучнымі, і прагляд на экране даказаў непраходнасць такога метаду здымак. Сюжэта аб сустрацы дэлегата не атрымалася.

Прыкладна і другі, супрацьлеглы прыклад.

Рэжысёр Гарбуноў і апэратар Масальскі, здымаючы эпізод аб сустрацы двух уздольнікаў геранічнай абароны Брэскай крэпасці, якія не бачыліся каля дванаці год, арганізавалі справу так, што героі, прыхаўшы ў горад, жылі ў розных гасцініцах і сустракліся на месцы баёў толькі ў час здымкі. Дзякуючы гэтаму ўдалося зняць іх сапраўдныя адбыцці і пачыраць слёзы радасці ад гэтай сустрачкі. І гэтыя кадры хваляюць. У іх на экране сапраўдны чалавечы пачуццё, якім верыш.

Праблема паказу чалавека ў фільме мяне асабіста надзвычай ухвалювала ў адной з апошніх работ — у двухчастковым нарысе аб работай сям'і Касабунцкіх. Тры панаменны членаў гэтай сям'і — больш чым два дзесяткі чалавек — працуюць на Мінскім аўтазаводе. Сцэнарыі М. Бярозкі патрабавалі паказу багатага шматграннага духоўнага свету многіх членаў сям'і праз іх сутыкненні з навакольнай рэчаіснасцю — у вытворчым і грамадскім жыцці і ў быце. Гэтую задачу можна было вырашыць лепш за ўсё метадам рэпартажных здымкаў, арганізаваных падзеі. Але мы адмовіліся ад «арганізацыі», бо за ёй на экран заўсёды ідзе няпраўда. Мы ахваравалі выўдзячым бокам кінаадаптаў і падпільноўвалі найбольш характэрныя эпізоды з натуральнага жыцця. Здымкі рабіліся з мінімальнай колькасцю асвятлення, на плёнцы высокай адчувальнасці, што давала матчымасць кінаапера-

у Мінску закончыўся трэці рэспубліканскі агляд аматарскіх фільмаў, які праводзіла Міністэрства культуры БССР, Беларускае аўтарскае раённае кінематэграфічнае і ЦК ЛКСМБ і Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па радыёфікацыі і тэлебачанню.

На агляд былі прадстаўлены 22 аматарскія фільмы інстатуту і асобных кінематэграф, большасць карцін, падрыхтаваных самалейнымі кінематэграфамі, прысвечаных працы і жыццю савецкіх людзей.

Аргкамітэт агляду прысудзіў дыпламы лепшым кінафільмам і асобным кінематэграфам.

Фільмы «Пачатак шляху» кінастудыі «Зорка» Палаца культуры

года. А трапіў на саюзны экран толькі ў 1962 годзе. Добры навукова-папулярны фільм аб развіццях рыб у сажалках «Блакітная даліна», створаны ў пачатку 1961 года, ішоў і да гэтага часу не выйшаў на саюзны экран. Гэты спіс можна было б прадоўжыць. У чым жа прычыны? Іх шмат. Па-першае, адказнасць самой студыі за фільм абмяжоўваецца часам здымкі, а не на масовым экране або заказчыку. Студыя не мае матэрыяльнай зацікаўленасці ў тым, каб яе фільмы ішлі на саюзны экран. Ёсць і іншыя прычыны.

Яшчэ горш абстаецца справа з такімі званымі акадэмічнымі фільмамі. Многія з іх амаль не даходзяць да гледача. Назаву, да прыкладу, фільм «Новыя мелірацыйныя машыны» ў 4-х частках, створаны ў 1961 годзе, а дапушчэнні і перамяшчэння на заказ Міністэрства сельскай гаспадаркі Беларусі. У ім расказваецца аб асуджэнні і асваенні балот, аб новай тэхніцы і тэхналогіі, распрацаванай нашымі навуковымі гэтага мэты і аб эканамічным эфекце яе выкарыстання на вопыце канкрэтных гаспадарак нашай рэспублікі. Гэты фільм быў адрукаван усяго ў некалькіх копіях, якія Інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназвычайнай зоны СССР выкарыстоўвае для паказу на навуковых канферэнцыях у нас і ў краінах сацыялістычнага лагера за рубжом. Гэты фільм не быў адрукаван для кінапракату і не дэманстраваўся на экранах нашай рэспублікі. Чаму? Неапрацаваны.

Заназначы фільмы наагул друкуюцца лічымі копіямі і гледаць іх амаль не бачыць. Гэта вельмі не па-гаспадарску. Калі тэма заслугоўвае экранізацыі, і фільм ужо закончаны (янаж на чые сродкі — усё роўна гэта народныя сродкі), ён павінен дайсці да гледача.

У ЛІСТАПАДЗЕ гэтага года адбудзецца першы, усталяваны ў год Саюза кінарабятнікаў нашай рэспублікі. На ўвесь рост паўстае на ім пытанні паліпавячэння якасці нашых фільмаў і ўсёй нашай работы. Творчы, тэхнічны і арганізацыйныя праблемы дакументальнага і навукова-папулярнага кінематэграфіі Беларусі павіны па праву заняць сур'ёзнае месца ў рабоце з'езда. Іх вырашэнне зробіць плёны ўплыў на якасць нашых фільмаў, будзе спрыяць умацаванню нашай сувязі з жыццём народа.

Д. ЮРАТЛЕУ.

ДЫПЛОМЫ ЎРУЧАНЫ

У Мінску закончыўся трэці рэспубліканскі агляд аматарскіх фільмаў, які праводзіла Міністэрства культуры БССР, Беларускае аўтарскае раённае кінематэграфічнае і ЦК ЛКСМБ і Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў БССР па радыёфікацыі і тэлебачанню.

На агляд былі прадстаўлены 22 аматарскія фільмы інстатуту і асобных кінематэграф, большасць карцін, падрыхтаваных самалейнымі кінематэграфамі, прысвечаных працы і жыццю савецкіх людзей.

Аргкамітэт агляду прысудзіў дыпламы лепшым кінафільмам і асобным кінематэграфам.

Фільмы «Пачатак шляху» кінастудыі «Зорка» Палаца культуры

ры прафсаюзаў і кінааспіс «Во славу Родины» № 1, 1962 года студыі аўтарскага Дома афіцэрскай адукацыі дыпламы першай ступені і рэкамендацыі да паказу на рэспубліканскі экран.

Дыпламам другой ступені за фільм «Горы» наагул ўзнагароджана аматарская студыя Дома тэхнікі Беларускай чыгункі. На аглядзе ўпершыню быў прадстаўлены аматарскі інстатуты Брэсцкага інстытута ўдасканалвання настаўнікаў каларыя фільм «Горад над Бугам». Ён ўдастоены дыплама трэцяй ступені.

Аргкамітэт агляду ўзнагародзіў дыпламамі першай і другой ступені лепшую работу індывідуальных кінематэграф, Фотакрэспандэнт Баранавіцкай газеты «Чырвоная зямля» І. Бялюк за сюжэт «Де самага сіняга мора» ўзнагароджан дыпламам першай ступені.

За лепшую рэжысёрскую работу ў кінафільме «Комплексная механизация выруб» мінчаніна кінематэграф В. Хадкоў стваральнікі сцэнарыя А. Акулава і Г. Мускатова ўзнагароджаны дыпламамі другой ступені.

Цікавую работу «Перакананнікі бядра» гаспадарства ўрач Магілёўскай абласной бальніцы М. Ільіну. За лепшую апэратарскую работу ён ўдастоены дыплама першай ступені.

Стваральнікі фільма «Дзень у лагэры» — выкладчык Гродзенскага дзяржаўна-будаўнічага тэхнікума В. Гару-Ін атрымалі дыплом другой ступені.

Завочнымі дыпламамі ўзнагароджаны Е. Копышэў, В. Нічыпар, В. Чыгыншэў, Е. Татараў, В. Станкевіч і А. Міхаленка.

На другім усёагульным аглядзе аматарскіх фільмаў, які адбудзецца ў кастрычніку гэтага года ў Маскве, будуць паказаны лепшыя кінафільмы другой і трэцяй рэспубліканскіх аглядаў.

«

КОЛАСАЎСКІЯ ВЕЧАРЫ

Музей Якуба Коласа правёў два літаратурныя вечары, прысвечаныя выдатнаму беларусаму паэту. Адна з іх адбылася ў Палацы культуры будзтва № 1. Доклад аб творчым дзячынні Якуба Коласа зрабіў навуковец супрацоўнік музея М. Жыгоцкі. Паэты Н. Гілявіч, У. Паўлюк, І. Калеснік, С. Шумілач прачыталі вершы, прысвечаныя народнаму паэту. Аб жыцці Коласа шмат цікавага расказаў брат паэта Іосіф Міхайлавіч Міцкевіч. У вечары прыму ўдзел сын Я. Коласа Д. К. Міцкевіч.

Коласаўскія вечары таксама ў Інстытуце механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі. Удзельнікі вечара прачыталі таксама кінафільм «Перабыраванні», пастаўлены па трылогіі Я. Коласа «На ростанях».

Ідучы напружаныя дні вучобы ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. На гэтым здымку вы бачыце педагога па класу фартэпіяна Ірыну Аляксандраўну Цыганову са студэнткамі Ларысай Гусарэвіч і Анжэлай Годышавой на занятках.

Фота Ул. КРУКА.

3 ВЫТОКАЎ НАРОДНЫХ

Сувязь беларускай прафесійнай музыкі з народнымі вытокамі на працягу ўсёй гісторыі савецкага мастацтва заўсёды была трывалай і моцнай. Амаля ўсе кампазітары нашай рэспублікі ў той ці іншай ступені выкарыстоўвалі ў сваёй музыцы лепшыя фэоры паўднёва-беларускага фальклору. І гэта мела вельміважны ўплыў на фаріраванне іх творчага аблічча.

Так, дзякуючы менавіта шырокам выкарыстанню музычнага фальклору адзін з першых твораў беларускай прафесійнай музыкі — «Сімфанія» М. Чуркіна заваявала вялікую папулярнасць у слухачоў. Пры ўсёй знешняй сваёй прастаце «Сімфанія» вылучаецца народнасцю, іскрам, нацыянальным каларытам. Такую ж папулярнасць набыла ў свой час «Сюіта на тэмы беларускіх народных песняў» для сімфанічнага аркестра А. Туранкова і цэлы рад іншых твораў — ад інструментальных мініяцюраў да вялікіх балетных і оперных палютаў.

Кожны з кампазітараў павольна асвойваў і скарыстоўваў народную песню ў сваёй творчасці. І музыкантаў аналіз усяго прапарбленага ў гэтай галіне можа быць многа цікавага і важнага, дапамагчы зразумець законы развіцця беларускай музычнага мастацтва. Вось чаму выдзялена сёлет брашура С. Ніснэвіч «Беларуская народная песня ў музычнай драматур-

нумах. Разглядаецца і «тэхналогія» выкарыстання фальклору, наагул тэма асобных операх: прыёмы інструменту, змены ў метрыцы, танальныя планы, прымяненне арганічных пунктаў і г. д. Не меней гэта тэма разглядаецца і тым выдатным арганізмам тэматычных матэрыялаў інтанацыйна блізка да народнай музыкі або створаны пад непасрэдным уздзеяннем той ці іншай народнай песні альбо танца. Акрамя гэтага аўтар кніжкі адае вялікую ўвагу тым харавым і аркестравым эпізадам опер, у якіх кампазітары карыстаюцца прыёмамі беларускага народнага шматгалоса і народна-інструментальнай музыкі.

У заключным раздзеле дадзена С. Ніснэвіч робіць жанравы аналіз песень, скарыстаных у беларускай опернай творчасці (абрадавыя, жніўныя, асянковыя, карагодныя бытавыя, лірычныя, рэкрэацыйныя, жартоўныя і г. д.), дае рад прыкладаў іх уключэння ў музыкальную творчага перасоўвання альбо папярняны іх жанравых межаў. Яна прыводзіць выкладкі, калі заагледжана частае карыстанне мінарымі народнымі трыхордымі палеанымі наада манатонасцю музыкі («Кастусь Каліноўскі» Д. Лукаса). І калі кампазітар, заагледжана наблізіў сваю гарманічную мову да народна-інструментальнага гучання, жывоў аблічча сваю музыку («Полька» ў «Дзячынне» П. Палесся).

Аналіз сабраана матэрыялу аўтар робіць вывад, што беларускія кампазітары ў сваіх сучасных творах «амаля ўсёмі абшлі вялікую песніну спадчыну героя-патрыятычнага характара часу народных пастаніяў і сучасныя геранічныя асы перыяду Вялікай Айчынай вайны. Так, напрыклад, не знайшлі адлюст-

равання ў оперы «Кастусь Каліноўскі» песні пра гэтага героя, не выкарыстаны партызанскія песні ў оперы «Дзячынне з Палесся». Тое ж можна сказаць і аб операх «Міхас Падгорны» і «У пунчак Палесся», дзе слухач у праце чакае хара, які абавязкова істааваў у народнай развоўнай песні пачатку XX стагоддзя, перыяду грамадзянскай вайны і выражаюць настроі народных мас.

Усё гэта і многія іншыя вывады, якія робіць С. Ніснэвіч, гавораць аб тым, што аўтар зольна ўзняў важныя праблемы птыні развіцця беларускага музычнага мастацтва. У кніжцы ёсць багата нотных прыкладаў, якія дадаюць ілюструюць тэкст і сведчаць аб надзвычай дабрадумленнай і стараннай рабоце над вельмізначнай колькасцю музычнага матэрыялу, даследаванага аўтарам.

Калі бляе змешчана ў «Тэматычным плане» Дзяржаўнага выдательства СССР на 1961 год аагледжана на кніжку С. Ніснэвіч, то ў ёй, у прыватнасці, гаварылася, што праца папулярная па форме і прызнаваецца для ўвядзення ў культуры, музычных навуцальных устаноў і аматараў музыкі. А атрымалася не ўсім так. Ускладнёная мова кніжкі, вялікая колькасць чыста прафесійных музычных тэрмінаў дае зрэшты і ўся манера выкладання матэрыялу гавораць за тое, што гэта не папулярная брашура, а сур'ёзны музычна-навукавы праца. Вось які, напрыклад, апісанне аўтар уступа да пятай карціны балета «Князь-вова» В. Залатарова: «...Турца-квартэты інтанацыі набліжаюць гэтую тэму да сучаснай народнай песні (у традыцыйным фальклоры часцей кварта-трэава паслядоўнасць). Народны характар тэме надаюць і фартыфіска лад і палатанная абароты, якія ж наагул усеі музыцы

некалькі суровы вельчны характэр. Фактура выкладу тут таіса, ма блікая народнай, у прыватнасці, харамоу шматгалосце з унісонным заахачэннем».

Вядома, прафесіяналізм мовы і навуковая глыбіня прычыны С. Ніснэвіч не толькі не аўдзяцца, а наадварот, наадуць ёй асаблівую каштоўнасць, як грунтоўнаму навукаваму даследаванню (іх, дарчы, у нас не так ужо і многа пашіла). Але калі лічыць, што «Беларуская народная песня ў музычнай драматургіі нацыянальных операў і балетаў» — праца навуковая, і і патрабаванні да яе павіны быць больш строгія, чым да папулярнай брашуры.

Пытанні аб тым, які выкарыстоўвае фальклор у музычнай творчасці, не раз служылі прадметам гарачых дыскусій у Саюзе кампазітараў і маюць даволі вялікую гісторыю. Пыпер уопыт, напэўна, не знойдзецца ніводнага аўтара, які б уводзіў у сваю музыку народныя песні ў такім выглядзе, які яны былі ў народзе, механічна капіраваў бы іх. Выкарыстанне народна-песеннага матэрыялу вымагае зараз глыбокага творчага перасоўвання, актыўнага творчага паходу да яго. Але пры гэтым нельга выходзіць і за рамкі, за якімі народная песня пачынае губляць свае нацыянальныя рысы. Так, напрыклад, выклікалі даволі бурныя спрэчкі знаада смелыя апрацоўкі беларускіх народных танцаў «Булбас» «Юла» і «Мяліцка», зброленыя Я. Глебавым у бласе «Мара».

Таму, які менавіта, робячы грунтоўны і прафесіянальны аналіз усяго тэхнафічных прыёмаў выкарыстання народнай песні ў сучасных творах, С. Ніснэвіч павінен быць зрабіць і пэўныя вывады аб тым, якія з гэтых апрацовак найбольш мастацкія, найбольш сучасныя.

У адным месцы музыкантаўца робіць вывад, што недахопам некаторых народных хараў у беларускіх операх з'яўляецца іх стварэнне, адсутнасць жывой народнай масы. А праз дзве старонкі яшчэ піша, што «...у радзе выпадкаў усё ж наагледжана аднаковае выкарыстанне народных мелодый, няпоўны ахоп характэрных рысаў народнай творчасці і выказаства. Часта баяз выйсці за межы пераімальнасці і стылізацыі народнай музыкі прыводзіць да сімпласіі гарманічнай мовы, да адсутнасці тэматычнай распрацоўкі, да недастатковага выкарыстання паліфоніі і да раду іншых істотных недахопаў». Аднак гэтыя справядлівыя папункі, на жаль, не маюць пэўнага адрасу і таму павінаюць у паверты.

Не ўсім аднолькава адносіцца аўтар і да разбору музычнага матэрыялу асобных опера. Так, у параўнанні з другімі, надзвычай мала сказана аб операх «Марынка» Р. Пукста і «Яснае світанне» А. Туранкова. Не разглядае аўтар у сваёй працы опер «Андрэй Сяпена» М. Аладава і «Маша» Р. Пукста. Абедзве яны, калі і не ўбачылі

СМЯСІ

АБЛАСНОГА ЛІТАРАТУРНАГА АБ'ЯДНАННЯ

СЁННЯ ВЫСТУПАЮЦЬ
ЛІТАРАТАРЫ ВІЦЕБШЧЫНЫ
ПУБЛІКУЮЦА:

АПАВЯДАННЕ

УЛ. САЛЬНІКАВА.

ВЕРШЫ

В. ЛУКШЫ,
Г. ДЗМІТРІЕВА,
Д. СІМАНОВІЧА,
Ю. ЛАКЕРБА,
М. БАБАРЫКА,
Я. ЛУКАШЭВІЧА,
Э. ЗУБРЫЦКАГА,
С. ХАДАРОНКА,
П. СУШКО,
І. СТАДОЛЬНІКА.

Ад бліжэйшых асараў Браслаўшчыны да брацкай Смаленшчыны, ад драмычных раскош бору да раўнін Прыдняпроўя раскінулася віцебская зямля. Магутныя заводы і фабрыкі вырастаюць тут за гады Савецкага ўладу. На шырокіх каласных палатках каласіцы залатыя нібы, пачынаюць і працы знікаюць над краем. Цудоўнымі, прачытаўшымі людзьмі славіцца Віцебшчына.

Бягучая яна і літаратурнымі традыцыямі. Тут рабілі свае першыя крокі такія прызнаныя майстры слова, як Міхась Лынькоў і Пятрусь Броўка, Гарас Хадкевіч і Анатоль Вялюгі і многія іншыя. Тут выраслі яркі талент Эдуарда Сямухін, мужнеў пазычны голас Звонака. Есць нашы землякі і сродныя пісьменнікі маладога пакалення — Васіль Вікаў, Еўдэй Лось, Рыгор Бардаўлін, Генадзь Бурайкін і інш.

Даволі значны атрад літаратараў на Віцебшчыне і цяпер. У Віцебску, Оршы, Полацку, у многіх раённых цэнтрах асобна працуюць літаратурныя аб'яднанні. Тут малюцца і пачынаюцца літаратурныя майстэрства. Зразумела, асноўная большасць з іх уваходзіць у літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Віцебскі рабочы». Гэта людзі розных прафесій і ўзростаў, але ўсіх іх аб'ядноўвае адно — любоў да літаратуры. Яны — актыўныя ўдзельнікі нашага кіпучага жыцця, і таму і матывы іх творчасці арганічна вынікаюць з нашай рэчаіснасці, падказваюцца самім жыццём.

Дзе ж кніжкі вершаў на рускай мове выпускаў член Саюза пісьменнікаў Давід Сімановіч. Хутка ў Мінску выйдзе яго трэцяя кніжка. Нядаўна дэбютаваў з першым паэтычным зборнікам малады паэт Юрый Лакерба. Плэна працуюць на паэтычнай ніве Валентын Лукаш, Яўгеніў Мікала Макееў, рабочыя домбудавальніцы камбіната Мікалай Геоздзікаў і Павел Клепік, работніца фабрыкі «Сцяг Індустрыялізацыі» Майна Бабарыка, настаўнік Аўгуст Капелішвіц і іншыя. Сваёй паэтычнай вобразна-вызначальнай вершы Славаміра Хадаронка, выпускнікі Полацкага педучылішча. Паспяхова спрабуе свае сілы ў жанры аповядаў і вершаў інжынер заводу электравыяральных прыбораў Уладзімір Сальнік. Для ўсіх іх характэрна імкненне ісці ў навуку з сённяшнім жыццём, паказаць у сваіх творах працоўную героіку і прыгажосць нашага жыцця.

Тэма старонка мае не мэта даць некаторае ўяўленне аб рабоце літаратараў Віцебшчыны.

Л. ГЛАВЦІК.

Яўген ЛУКАШЭВІЧ

НА ЛЕНІНСКІМ ПРАСПЕКЦЕ

Дождж прайшоў.
Асфальт бліш іцца,
Як джэстра.
Над зямлёй
Блэкту парасон.
Мчыць праспект,
Блэкту людзям насустрач.
Несучы найлепшае
З імён.

Генадзь ДЗМІТРІЕВ

ВЯЧЭРНЯЕ НАДДЗВІННЕ

Лажу я пад небам голым.
Зямлю падлягаючы пад голы.
А неба сіняе-сіняе.
І месяц, як падаі-аі.
Недзе рыпцыць укочыным,
На ноч святлякі укочыным,
І дрэч ніяк не сунімецца.

І пахне травя суніцамі.
А вокнае сосны натоўпамі.
Здаецца, вась-вась затупаюць
І падаюць хадюча нязвыклым.
Туды, адкуль пачынае
І хачацца сцэнкае роснае
Пакрыццё услед за саскамі.

Іван СТАДОЛЬНІК

ГРЫБЫ

Люблю, калі з дажджамі спорнымі
Грымаць басістыя грамы.
Тоды кавалічкі ўзорамі
Лес упрыгожваюць грыбы.

І падсінавік там лісьціны
Лістом бярэзавым прыкрыты,
А баравік голуючы высуны,
З-пад дэразы, імховай грыбу.

Павел СУШКО

НАРАДЖЭННЕ ДНЯ

Патухлі,
Адсвятліліся
Тугія гронкі зор.
Абшары абудзіліся,
Гудзе,
Зайніць прастор.

Змрок у закуткі
тупіцца —
Яму не да забаву,
І людзі ірочаць
вуліцай
да мірных свайх спраў.

Славамір ХАДАРОНКА

ЖАДАННЕ

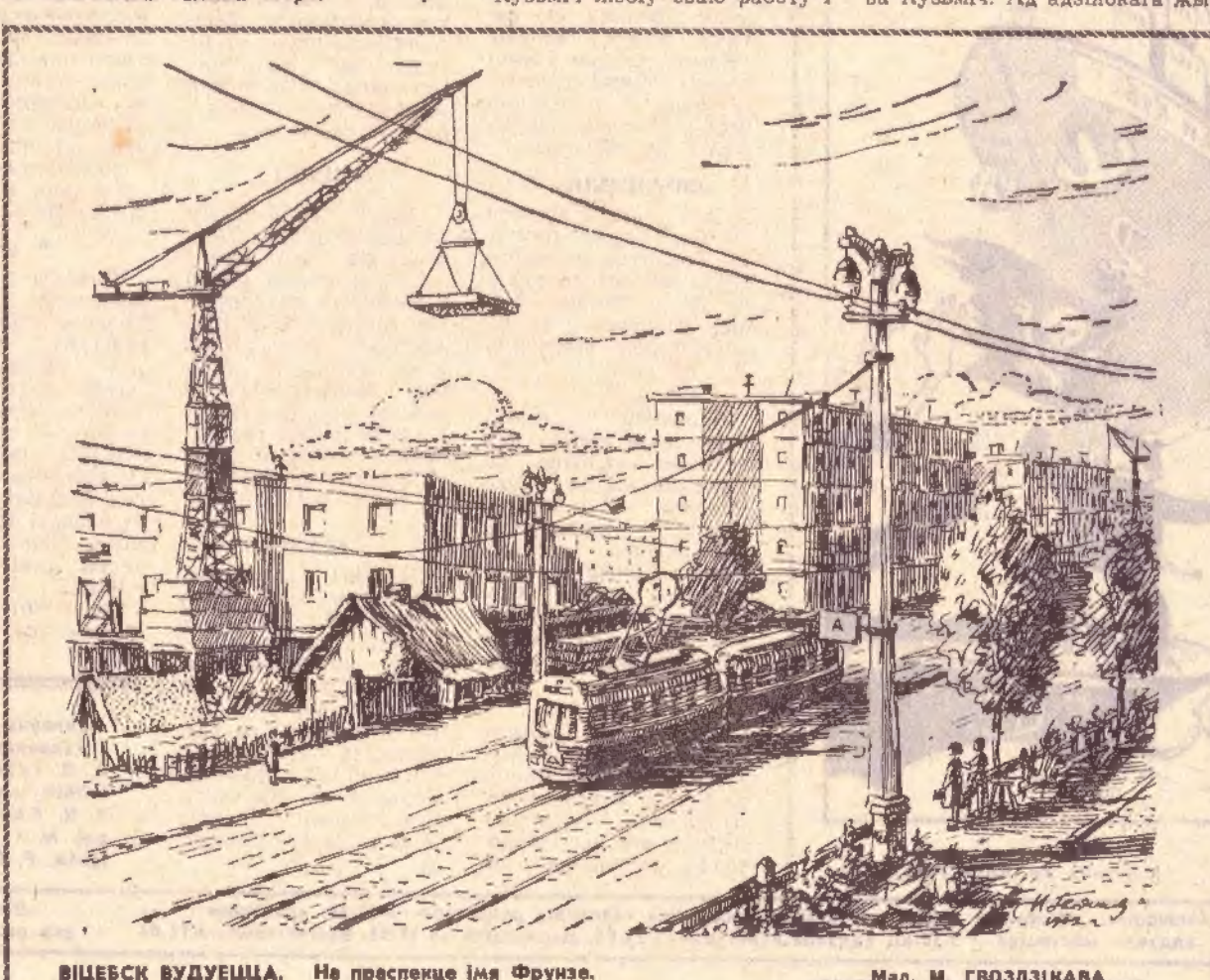
Сяня з роднай
Развітацца гатовы я.
Хай жа рацца
Мульце плечы мае
Сэрца рэцтва туды,
Халады пякучыя
Дзе вятрыска
Травяністыя
Я гатоў
Да кавецка сабе прасаліць.
Хмары
Сосны зваюцца
з ног валіць.

На шляху няліткім,
Залатыя мне
Хіба толькі
глыток адзіны
З палачкай ганючых азёр...

Юрый ЛАКЕРБА

ПРОФЕСІЯ

Среди птиц уважана ястраба,
Среди растений — стэбляк бессмертника.
Привыкая к пути опасному
Без причальных огней,
Отыкая от скуки плеснем,
С солнцем,
С востром креплю содружество!
Такова у меня профессия —
Невозможна она без мумства,
В ней — апрельская свежесть
Над зеленым
В небо взмою —
В степь прыду —
В останусь бессмертником!

ВІЦЕБСК ВУДУЦЦА. На праспекце імя Фрунзе.

Валентын ЛУКША

БУДАЎНІКІ

Цялісь, як гавораць, пад завязку
Выцягнуў расплаўленую шыю.
У пылу, нібы ў даўношніх масках,
Жофты і шыры машыны.
Хутка ў катлавіны, рад за радом,
Рушаць камсамольскія брыгады.
Успыхне сцяг, як вогняны арм.
Цішыня сабе не знойдзе сховішча...
Вядома — сапраўдны будаўнік
Усё жыццё ў базым становішчы!
Пыл на зубках,
Хочь неба чарпай далоні поўныя
І доўга ні бланіт,
Аж да аскомы,
бы вяду чароўную.
Скуголіць хвосткі вецер ачмурэла,
Кран вожавы хістаецца,
рыпцё...
Ад смэг! і метал заіржавае,
Як жыгавіка,
папросіць: «Пі-і-цэ!»

Іх можна часта бачыць васьм так: за круглым рэдакцыйным сталом. Шчырае гутарка, сабробныя па-рады, часам жарты. М. Макееў, М. Геоздзікаў, Ю. Лакерба, А. Філімонаў, Р. Бараніна, М. Бабарыка, С. Чарняк — члены літаратурнага аб'яднання пры рэдакцыі газеты «Віцебскі рабочы» абмяркоўваюць свае новыя творы.

АПАВЯДАННЕ

узышоў на нас, да збітага ў бок задняга вагона. Прыметна пасвятлела, але лес ціснуў непрагледнай сцяной.

— Што вы, д'яблы, сігнал не бачылі? — накінуўся абходчык на машыніста сустрачнага пезда. — Галовы ў вас адсохлі ці што? Я ж пасылаў Кляўдзію насустрач...

— Адапіся, не да п'ябе. Не бачылі мы ніякай Кляўдзіі, — агрызнуўся той.

— Фенагенаў, да паравоза кінуць! — анікнулі машыніста.

Вылаўшыся, абходчык пайшоў. У будыні жонкі, аднак, не аказалася. Кузьміч, забывшыся, што ён амаль голы і мокры, зноў заспяшаў да лініі.

— Кляўдзія, дзе ты? — паклікаў ён і, не дачакаўшыся адказу, хутка пагнаў паўз ашало.

— Кляўдзія! — ужо з трывагай крычаў ён. Лія вагонаў мітусіліся людзі.

— І як гэта лет? Крылом, напална, зачаліла з-за павароту... — таваў нейчы голас.

— Бедная, а яшчэ ж маладая, — сляхуа, халадзеючы, Кузьміч.

— Кляўдзія! — у роспачы выгунуў ён, зраўмеўшы, пра каго гаворка.

Апрытомнеў ён наля абыліні. Спачатку здаваўся таму, як трапіў сюды, а потым абжыў гледзі ствол дрэва і запалкаў наўзрыд, ахлынаючыся... Шыра ўдрыгвалі галінкі ў вясёлай кнечні.

Шмат год мінула з таго часу... Якая грубая стала кара на абыліні. Толькі сэрца паранешаму пакутліва шчыміць, калі ён прыходзіць сюды...

— Вось і мой час прайшоў! — удыхнуў абходчык. — Напрацаваўся. Эх, сын, сын, маці тут твая настанецца, — устоміў ён зноў пісьмо. — Не магу я адсюль пайсці, чужому сэрца сваё пакідаць...

Кузьміч збочыў да будкі. Яго цяжкія боты збілі крпельскі рыс, пакідаў за сабою мокрыя аслёны след. На чыгуначнай лініі прастаратала матарка.

«Едуць... Практыкант... І назва ж нейкая, дзіўная — практыкант — цыф! Не пагляджу, што ты начальнік, — падаму Кузьміч пра сына. — Апраўду назад твайго практыканта...»

Кузьміч са алоscopic паднінуў нятоку грудку свежай зямлі, вырытую кротам, і апапаліў крок, адцягваючы непрыемнае сустрач. Сонца ўзімалася ўсё вышэй і вышэй. Асветленая яго праменьнямі, будка здавалася навейшай і большай.

Эге-ге! Вось ён, бабыль стары, — выйпаў з зарасніку жымаласці чалавек, у якім Кузьміч пазнаў матарыста з бліжэйшай станцыі.

— Чаго ж гасцей не прымаеш!

Не тоячы непрыязнасці, абходчык хацеў адказаць рэзка, але стрымаўся... За спіною матарыста сцяў залавек прыкладна яго ўзростаў з ім хлапчук гадоў семнаццаці, які нагадваў некага знаёмага.

— Здароў, не пазнаеш? — сказаў прыездзіца. — Бадай, і я п'ябе не пазнаў бы, калі б не ведаў, што гэта ты...

— Не памятаю, — азваўся Кузьміч. — Можна і сустракаліся калі...

Хлапчук маўчаў. Матарыст з пазасцю прыслухаўся да размовы. Прыездзіца быў апапаліў у светлую форму чыгуначніка. На яго хударлявым твары былі акуратна падстрыжаныя сівыя вусы, шырыя вочы глядзелі сур'ёзна.

— А сустрачны цягнік не заб'ю? — ціха, а наіскам спытаў ён.

— Сустрачней... — Кузьміч першы раз прыгледзіўся да чыгуначніка, нібы абмяцоўчы.

Давід СІМАНОВІЧ

ГОРОДА, В КОТОРЫХ Я НЕ БЫЛ...

Детских снов голубую небель
покрывает временем снег...
Города, в которых я не был,
ждут меня у далеких рек.
К ним спешу
по легкой пороше
и зимы и весенних садов.
Не становится больше и больше
неувиденных городов.

То зовут с газетной странички,
то по радио слышу я вдруг:
где-то город успел родиться,
и построил его мой друг...
И опять
мне под мирным небом
снится яркое, как всегда,
города, в которых я не был —
удивительные города.

кожную яго маршчынку. — Сустрачней... — паўтарыў ён. І раптам перад яго вачыма прамільгнулі агні цягніку, што імчалася адзін аднаму насустрач. «Кла-ш-ша-а!» — зноў прагучаў у вухах крык незабытай страці, мільганула яблыня ў белах накідцы.

— Фенагенаў, машыніст... — ціха сказаў Кузьміч і паглядзеў на хлапчука, — цяпер ён прыгадаў — хлапчук нагадаў таго Фенагенава — маладога машыніста.

— Аддэдаў сваё, — загаларыў Фенагенаў, — жыў за пенсіі. А гэта ўнук — тансама на чыгуны хоча працаваць. Мы ж старыя чыгуначнікі — латомныя.

Кузьміч не ведаў, што адказаць. Непрыязнасць да ўяўнага прыездзіцы, які павінен разбурыць дарогі яму свет, траціла апару.

— Дык што? — спытаў абходчык, схова папраючы на былога машыніста.

— А вось дэдаваўся, што ты яшчэ тут, стары, і прывёз да п'ябе ўнуча, — Фенагенаў усмінуўся і паглядзеў вусы. — Вучы яго ўсёму, як нас вучылі, не шкадуць...

...і п'ябе прыехаў наведзець. І гэтыя месцы... — стары аглядаў маладыя бярэзі, што іскрыліся ў яркіх праменьнях, свежыя пахучыя галінкі сасона, мокрэ ад расы ствол тонкага шыракалістага клёна.

Абходчык улавіў у голасе Фенагенава ледзь прыкметнае хваляванне. Стары машыніст здаваўся чужым, яму самым бліжэй чалавечым, вядзь, абдольваў іх мінулае. Прылі пышчоты раптам спынуў сэрца абходчыка. Матчына, тэта давала сабе значы старасць... Кузьміч моўчкі папсону руку старому, і ўсе накіраваліся да будкі. Нібы дзве стралы, зазаялі на сонцы райкі. Здавалася, вільная лясавка працягнулася ад маленькай рыжай будкі ў талмичую далечыню.

Майна БАБАРЫКА

ЦВЕТЫ

У акацыі цыты —
Желтые подружки —
Переливающие листья,
Как леписа веснушки.
Поленище из-за туч,
Солнце в желтом платке
Утопило желтый луч
В желтом аромате.
Я заведу лучу,
Утоюти в цветях хочу,
Но сердитая на диво
Бозле ног моих крикливо:
— Не рви цветы,
Не ломай кусты,
я тебе!..

ПАЛОЧКУ ЗА ПАЛОЧКОЙ

Палочку за палочкой
Плывет наша Аглошка.
Каравай упрямится,
За линейкой тянется.
Только Алина рука
Терпелива и крепка:
Станут все крошечки
В ровненькие строчки.

Эдуард ЗУБРЫЦКИЙ

РАЗНОШУ ПИСЬМА

Письма, письма...
Делёные, близкие,
З марамі светлыми,
З пахамі траў,
Як быццам птушкі,
Што з радасным святлам
Кіруюцца з выразом
у сонечны крэй.

Пішучы вам мае,
з усмешкай ветлай
Чакаючы ў гоці
дачок і сыноў.
Прывітаў водарам поля
і вецер...
І ў кожным — пахоты,
І ў кожным — любоў.
Не, не аддам сваё
шчырае нікому —
Да хат ранкам весті
нашу я іноў, —
І рад,
Што дэверылі мне.
Не другому,
Несці ў лістах
Людскую любоў.

ПІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА
2 настырнікі 1962 года 3

